

INVESTICE DO ROZVOJE VZDĚLÁVÁNÍ

Základy práce s informačními zdroji pro bc. studenty ZUR

Mgr. Jan Kříž

Mgr. Dana Mazancová, DiS.

Masarykova univerzita

Fakulta sociálních studií

Ústřední knihovna

Brno, 23. - 25. února 2015

Práce s EIZ

■ 2 x 45 min.

- ❖ základy vyhledávacích technik
- ❖ tvorba rešeršního dotazu
- ❖ praktické vyhledávání v databázích
- ❖ *úkol na další hodinu*

■ 2 x 45 min.

- ❖ EBSCO Discovery Service a další nadstavbové nástroje
- ❖ elektronické knihy

Vyhledávání

1. Téma

2. Další specifikace

3. Výběr zdrojů

4. Boolovský model

5. Technika vyhledávání

6. Hodnocení vyhledaných záznamů

7. Další operace

1. Téma

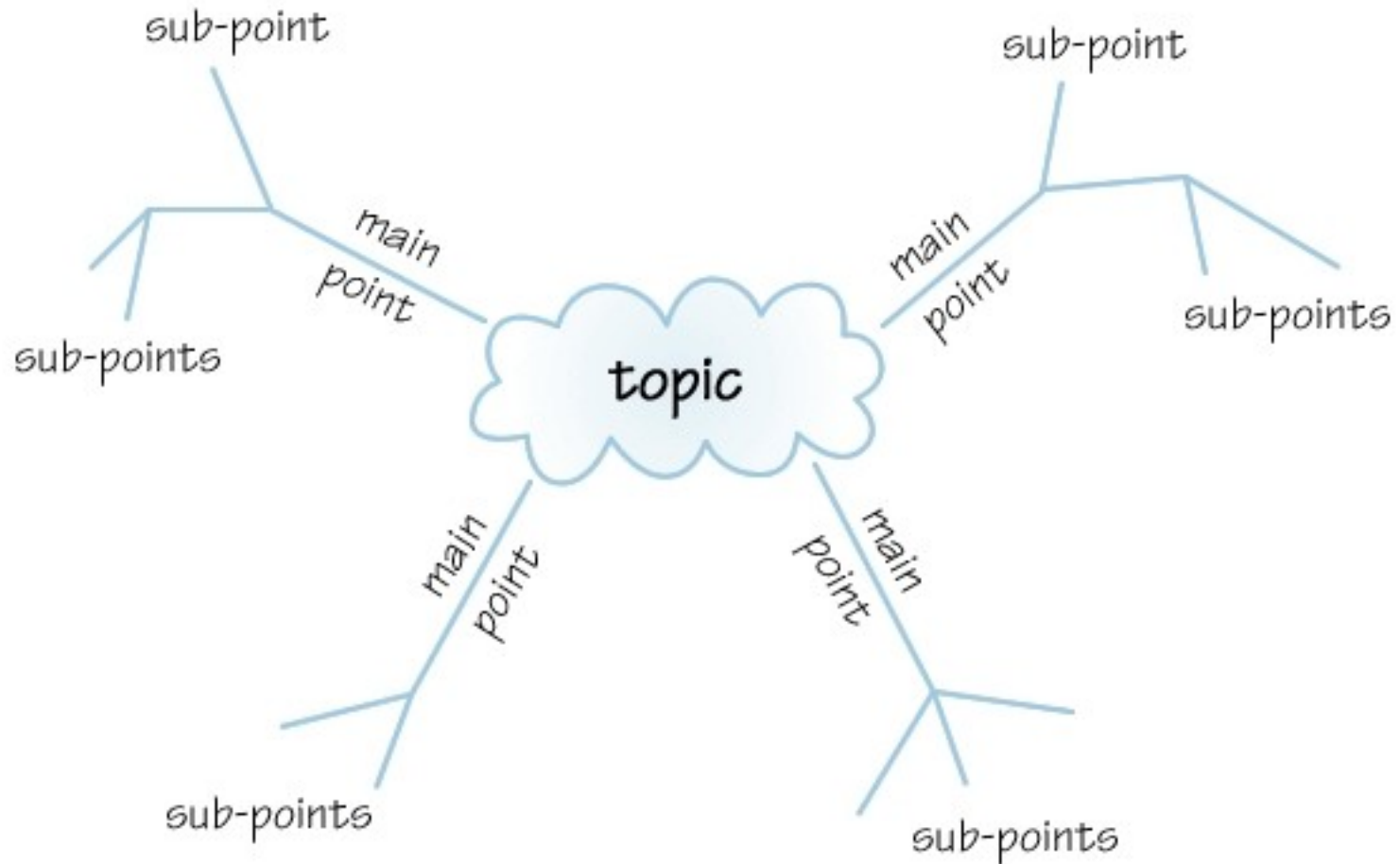
1) Zamyslete se o čem chcete psát

- ❖ je nutné mít dost informací o daném tématu (pokud se studiem problematiky začínáte, nebojte se využít učebnice, encyklopedie, radu vyučujícího apod.)

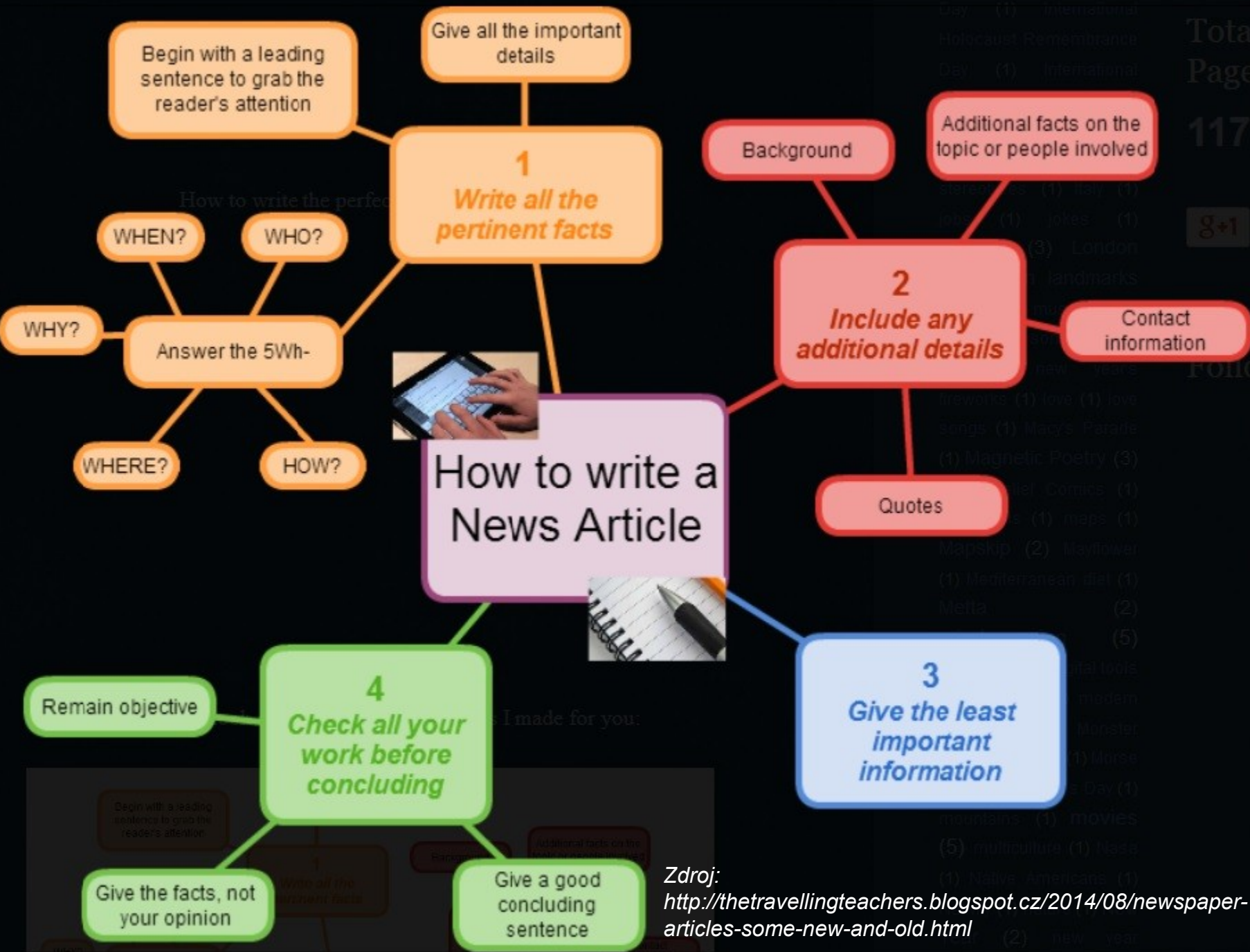
2) Zformulujte téma nebo problém

- ❖ Lze využít tzv. **myšlenkových map** – grafické znázornění tématu

Mind map example

Zdroj: <http://www.open.ac.uk/skillsforstudy/pictures/mind-map.gif>

Zdroj:
<http://thetravellingteachers.blogspot.cz/2014/08/newspaper-articles-some-new-and-old.html>

3) Vyjádřete téma ve formě

❖ **klíčových slov (hesel)**

- používejte zejména **podstatná jména**
- příd. jména, zájména a slovesa pouze pokud jsou opravdu nezbytné
- vyhýbejte se tzv. stop words (předložky, spojky, členy v cizích jazycích)

př. marketingová komunikace; sociální síť; propagace

*Pozn. v katalozích knihoven můžete nalézt i tzv. **předmětová hesla***

př. novináři – Česko – 20.–21. st.

1. Téma
- 2. Další specifikace**
3. Výběr zdrojů
4. Boolovský model
5. Technika vyhledávání
6. Hodnocení vyhledaných záznamů
7. Další operace

2. Další specifikace

- **Před začátkem vlastního procesu vyhledávání je třeba si ujasnit:**
 - ❖ časové rozmezí
 - ❖ typy dokumentů (např. odborné časopisy, kapitoly z knih, příspěvky z konferencí, zpravodajství)
 - ❖ typ dat (text, audio, video)
 - ❖ jazyk dokumentů (většina světové produkce je v AJ)
 - ❖ forma (**odborná** x populárně naučná)

1. Téma
2. Další specifikace
- 3. Výběr zdrojů**
4. Boolovský model
5. Technika vyhledávání
6. Hodnocení vyhledaných záznamů
7. Další operace

3. Výběr zdrojů

- Specializované odborné databáze
- Knihovní katalogy
- Specializované vyhledávače odb. informací
- Repozitáře
- Knihovny
- Další

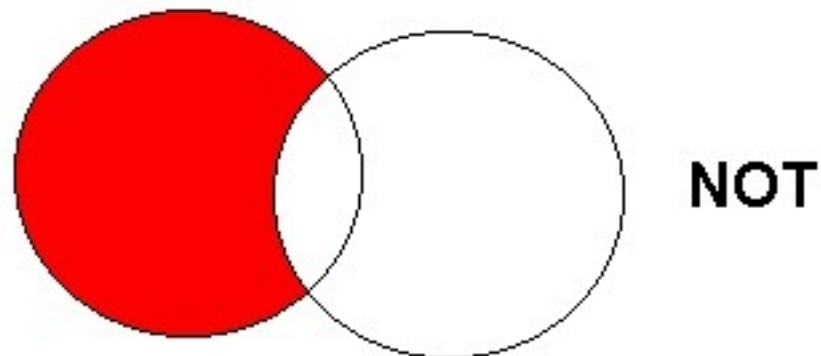
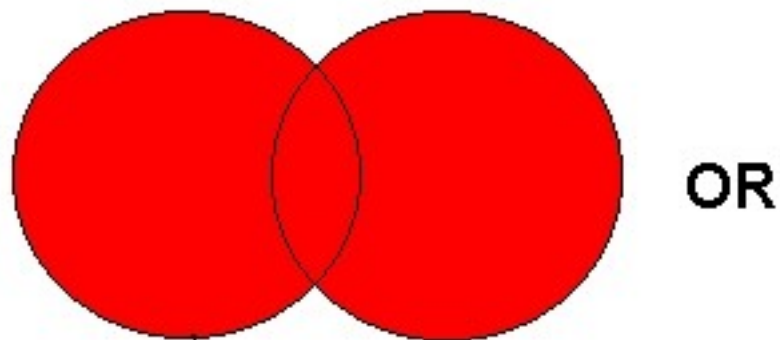
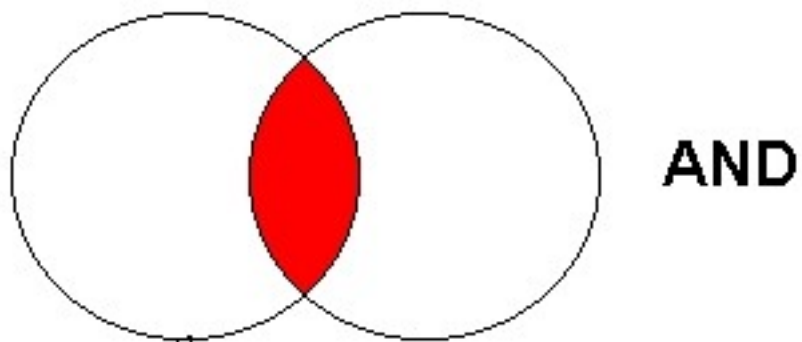
1. Téma
2. Další specifikace
3. Výběr zdrojů
- 4. Boolovský model**
5. Technika vyhledávání
6. Hodnocení vyhledaných záznamů
7. Další operace

4. Boolovský model

- Logický součin, průnik – operátor **AND**
- Logický součet, sjednocení – operátor **OR**
- Logická negace – operátor **NOT**
- **Krácení termínů** (truncation)
- Vyhledávání prostřednictvím **fráze**

■ Strategie Boolovského modelu

- ❖ nejrozšířenější
- ❖ kombinace termínů pomocí logických operátorů AND, OR, NOT

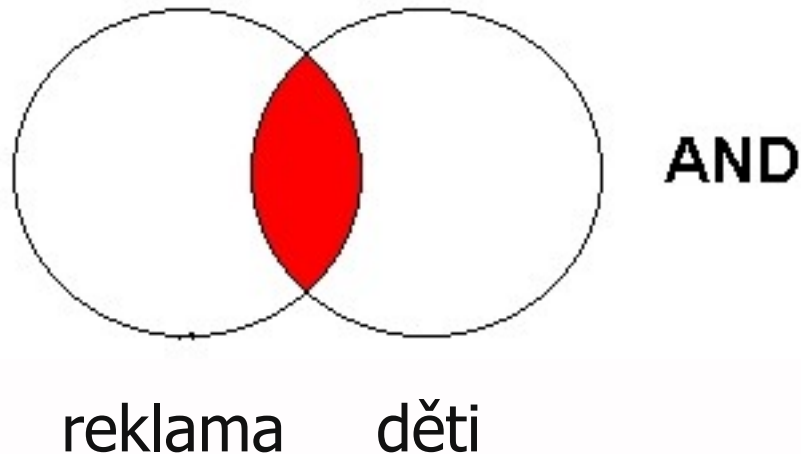

Operátor AND

■ Logický součin, průnik

- ❖ Vyhledání jen těch dokumentů, ve kterých se **vyskytují obě klíčová slova**
- ❖ Výsledek průzkumu se **zužuje**
- ❖ Můžeme jej znázornit jako **průnik množin**

Př. reklama AND děti

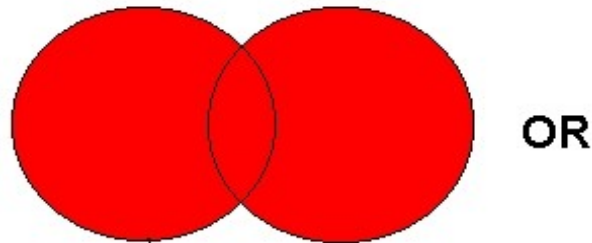

Operátor OR

- **Logický součet, sjednocení**

- ❖ Vyhledání dokumentů, které obsahují **alespoň jeden ze zadaných výrazů**
- ❖ Výsledek průzkumu se **rozšiřuje**
- ❖ Můžeme jej znázornit jako **sjednocení množin**

Př. mediální pedagogika OR mediální výchova

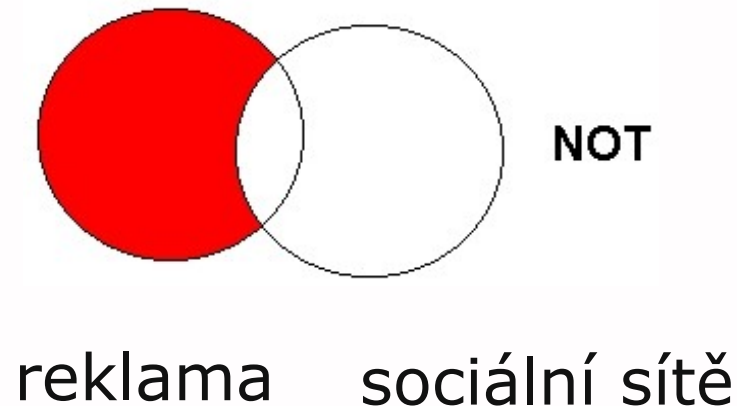
mediální pedagogika mediální výchova

Operátor NOT

■ Logická negace

- ❖ **Vyloučí ty** záznamy o dokumentech, **které obsahují označené klíčové slovo**
- ❖ **Záleží na pořadí klíčových slov**
- ❖ Výsledek průzkumu se **zužuje**

Př. reklama NOT sociální sítě

Krácení termínů (truncation)

■ Hledaný termín je zkrácen na kořen slova

- ❖ Systém dohledá všechny možné tvary podle tohoto kořenu
- ❖ Přípony nebo koncovky jsou nahrazeny zástupným znakem
- ❖ Výsledek vyhledávání se rozšiřuje
- ❖ Pozn. vyhledávací nástroje mohou využívat různé symboly

***Př. žurnalis* - vyhledá žurnalisté,
žurnalistika, žurnalistický atd.***

Vyhledávání prostřednictvím fráze

■ Bližší specifikace dotazu

- ❖ Slovní spojení
- ❖ Všechny slova se musí vyskytovat v přesném pořadí a uvedeném tvaru
- ❖ Nejčastěji se využívají uvozovky
- ❖ Výsledek vyhledávání se zužuje

Př. "mediální komunikace"

1. Téma
2. Další specifikace
3. Výběr zdrojů
4. Boolovský model
- 5. Technika vyhledávání**
6. Vlastní vyhledávací proces
7. Hodnocení vyhledaných záznamů
8. Další operace

5. Technika vyhledávání

- **Prohlížení (browsing)**

- **Vyhledávání (searching)**

- ❖ jednoduché
- ❖ pokročilé

1. Téma
2. Další specifikace
3. Výběr zdrojů
4. Boolovský model
5. Technika vyhledávání
- 6. Vlastní vyhledávací proces**
7. Hodnocení vyhledaných záznamů
8. Další operace

6. Vlastní vyhledávací proces

- Málokdy získáte relevantní záznamy po prvním vyhledávání
- Vždy je třeba rešeršní dotaz ladit
- Každý zdroj má vlastní pravidla vyhledávání a je třeba tomu uzpůsobit vyhledávací dotaz

Máte-li málo výsledků vyhledávání:

■ Rozšiřte dotaz

- ❖ přidejte další klíčová slova

■ Zrušte omezení

- ❖ např. typ dokumentu, dílčí databáze, jenom slova v názvu apod.

Máte-li mnoho výsledků vyhledávání:

■ **Zužte dotaz**

- ❖ konkretizujte
- ❖ lépe definujte klíčová slova
- ❖ zaměřte se pouze na nějakou oblast apod.

■ **Přidejte omezení**

- ❖ např. jenom slova v názvu, konkrétní země, typ dokumentu apod.

1. Téma
2. Další specifikace
3. Výběr zdrojů
4. Boolovský model
5. Technika vyhledávání
6. Vlastní vyhledávací proces
- 7. Hodnocení vyhledaných záznamů**
8. Další operace

7. Hodnocení vyhledaných záznamů

- relevance
- důvěryhodnost zdroje
 - ❖ jména autorů, instituce, kontakty na správce...
- pravidelná aktualizace
- odbornost

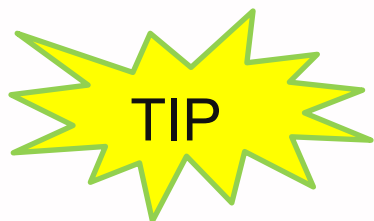
1. Téma
2. Další specifikace
3. Výběr zdrojů
4. Boolovský model
5. Technika vyhledávání
6. Vlastní vyhledávací proces
7. Hodnocení vyhledaných záznamů
- 8. Další operace**

8. Další operace

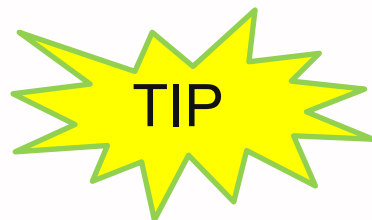
- tisk
- uložení
- export do citačního manageru

Shrnutí

- Téma
- Klíčová slova
- Formulace vyhledávacího dotazu
- Výběr vhodných zdrojů
- Vlastní vyhledávání
- Hodnocení vyhledaných záznamů
- Další operace

Pište si poznámky! Budete vědět, které zdroje jste již prohledali, jakou formu dotazu jste použili, jaká klíčová slova jste přidávali apod.

Usnadněte si práci a používejte citační managery

Licencované zdroje

Praktické ukázky vyhledávání v databázích

- **Anopress Monitoring Online**
- **Newton**
- **ČTK**
- **Sage Journals Online**

Na březen je plánován zkušební přístup do databáze **LibraryPressDisplay** - zahraniční deníky a populárně naučné časopisy v 60+ jazycích z 100+ zemí světa

**Úkol na další
hodinu**

Literatura

- STEINEROVÁ, Jela; GREŠKOVÁ, Mirka; ILAVSKÁ, Jana. *Informačné stratégie v elektronickom prostredí*. 1. vyd. Bratislava: Univerzita Komenského v Bratislavě, 2010, 190 s. ISBN 9788022328487.

Obrázky

- <http://www.open.ac.uk/skillsforstudy/pictures/mind-map.gif>
- <http://thetravellingteachers.blogspot.cz/2014/08/newspaper-articles-some-new-and-old.html>
- <http://spencerjardine.blogspot.cz/2012/02/boolean-search-strategies-videos.html>

MINISTERSTVO ŠKOLSTVÍ,
MLÁDEŽE A TĚLOVÝCHOVY

OP Vzdělávání
pro konkurenceschopnost

INVESTICE DO ROZVOJE VZDĚLÁVÁNÍ

Děkujeme Vám za pozornost

infozdroje@fss.muni.cz

Jan Kříž

jkriz@fss.muni.cz

Dana Mazancová

mazancov@fss.muni.cz